

Gamle sæjer

Af Linne Hedegaard, Hurup

Min far Adolf Handrup, Ullerup, f. 1884 havde en sæj eller et mundheld til næsten enhver situation og fra ham har jeg de fleste af de her nævnte, for:

Smoe potter hår osse ører.

Vi kender jo så mange sæjer og mundheld, som bruges i rigssproget, men ikke bliver brugt i dialekterne på landet, så de hører ikke rigtig med her. Der er selvfølgelig mange af "vore egne", som jeg har glemt at få med. Vi kender ikke oprindelsen, men sæjerne er gået i arv gennem generationer. En næsten lokal er:

"Såe nær Thisted" såe æ mand, han vælt i Dragsbæk.

Min farfar Per Kræn f. 1843 tjente i sine unge dage hos kromanden i Agger og der var det konen der var enerådende, og en dag da den voksne søn havde været uheldig med et arbejde, blev han skældt ud og fik en lussing, hvortil manden forsigtigt protesterede: Ja ja, men konen snurrede rundt og gav også ham en smældende lussing med ordene: "Såen læjjer ska hæ såen fjædt". (Sådan læder skal ha sådan fedt) Æ Æbelfalder sjælden lånt fræ æ stam.

Det er ét skjøn å vær te nar, fur si ejjen peng.
Hun hår så trânt som en mus i baselseng. (Ikke alle får noget ud af ihærdigt slid)

Det gor den vej - æ høns di skråber.

Det gor ijen støv l å jen træsko.

Det gor i spælmands-peng.

Det er om å hold po den ret hejst.

Det der er spår (sparet) , det er tjent.

Han spår æ kron, å lær æ daler spring.

Det der kommer let gor let.

Det er å æ hånd å i æ mund.

A skåe blyvver en klog, men sjælden rig

Det en mand ka slæv hjem mæ en skovl, ka æ kuen smid ud å æ vinni (vindue) mæ en teske.

Der er ting som aldrig bliver til noget, for:

Der kam en mand ivei mæ en slee(slæde).

Der bløv stokken en kjæp ik æ hyvel (hjulet).

Det gik i si muer ijen.

Der bløv ingen bovser a den skind.

Der bløv ingen brøe a den bejt (Heller levn ind revn)

Æ mav blyvver mæt far æ øvn.

Der er osse bund i fatte folk.

Krummer er osse brøe.

Do væl gjar (gerne) vær en hund fur en ben å

gnav.

Slå et star brøe op, ind der ka go ind i di ovn.

Ta ét star skiffel (større skefuld) end do ka gåb øvver.

En ska et rol (græde) øvver spildt mjælk.

Det er æ mog, der sætter æ kåg o æ bovr.

En ka et slib uden vand.

En ka et hold po ant ind det, en hår i si hånd.

Hver so tøvves bejst om si gris.

"Ruder ud" såe æ glarmejster, da han spelt kvå't (Kort).

Der hur æ skåstensrøg gor imud æ vind, der råer(råder) æ mand.

Han måler hans ejen kåg.

Han gir et hans helledås-vust (helligdagsost) hen.

Han skummer æ flød.

Han farer rundt, som en flyv (flue) i en flæsk.

Han køber hans sennep å sæler hans løg.

Han sæler hans lyv å køber hans døe.

Han gor øvver æ oe (åen) ætter vand.

Den er lånt ind, lisom æ kuen hinne skjælling.

Der hur æ ræv bovr, der bier (bider) han et.

"Di er suer" så e æ ræv om æ rønbær.

Den jen tjennest er den ajn værd.

Det en ét håe i æ hue (hovedet), det mo en ha i æ been.

Den ka osse skyld en skår (skarn)fur uret.

Manne roler å skår et (fejler intet) ajjer præler (praler) å hår et.

Der gor ingen røg a en brån(brand) uden der er ild.

Smoe slå (små slag) slå heller ijen.

Manne hinner(hænder) gjør let arbejld.

Dovn skræddere tår lång nåls.

Ved hårdt arbejde tørrer bonden sveden af panden og siger gemytligt:

"Det er sej å vær buen (bonde), men vaer (værre) a vær herremand uden peng".

Kræver man penge af en mand, der ingen penge har, er det klart at:

En ka ét røk hor (hår) a en skalle (skaldet).

"True" mand ka løv læng.

Den druner (drukner) et som henges (hænges) skal.

Enhver ska fej fur si ejj en dar (dør).

Hur godtfolk er kommer godtfolk tel.

Hvis ens næse klør, siger man: Do for nesvis fremmed.

Taler man mindre pænt om ikke tilstedeværende

er man klar over at:
Det ringer nok fur hans ører i dåe (Idag)
Om en barsk mand siger man: han er et såen å bi
(bide) skeer mej og har han faet en skrap kone, ja
så har han: Fåt kãm te hans hor, Han hå ét nøj,
han ska ha klinke.
Han hår fat, hvedt (slebet) hans savs. (saks)
Mands villi er mands himmerig.
Han gor ifur smoe sko.
Den der lyver, han steler (stjæler).
Den der hvesker (hvisker) han lyver.
Den der hvesker steler svesker.
En ka liså godt bi (bie) sæ som rend sæ te si lyk.
Den der leverer en lånt bog tebåg, ka en betro
alt.
Nadveren (æ nætter) var som regel bygvandgrød
og:
En gue nætter legger en po æ ryg.
En ska rees sæ (rejse sig) ve den tree (træ) en er
fallen ve.
Var der lange dage i såtid og høst sagde far:
Æ klok den er for skomagere å skræddere.
Og hans valgsprog var: En gue dåe begynderfræ
æ mår åe (en god dag begynder ved daggry). Det
man var bagefter fra morgenstunden, kunne ikke
rendes ind hele dagen mente han.
Når en slår imel en flok hund (hunde), så piber
den en rammer.
Den hund der gyer (gøer) bier et (Bider ikke).
Det er bejjer å gi en hund en bi brøe(bid brød)
end å blyv bedt å en.
Å kys en kål uden skroe å skeg, det er som å kys
en kalke væg.
Når det ræner o æ præjst, så drepper e o æ dejn.
Det er som å slå vand o en gos.
Der måtte helst ikke vaskes storvask når hø eller
korn skulle i hus, for så ville det regne. Hvis det
regnede alligevel vrissede bonden:
”Der er altier en kjælling, da ska hå en særk
taer”.
Det er en sølle gris, der et ka råg demajjer(rage
de andre) fræ æ trov. (trug)
Når æ spiritus gor ind gor æ forstand ud.
Det er a Bar (børn) å fuld folk en ska ha æ
sandheder å væd.
Så læng det knager, da holler e.
Det gor sjælden så gal som æ præjst han
prækker.
Der ska en bree ryg te å bær gue dav.
Te måd (til måde) er alting godt.
Det er nøj hor vejle (hårdt vejr) når æ hårer
(harerne) søger te hus.

Det er en stakke varm å pees i si bovser.
Der er fald fur hver mands dar.
Syggen er hver mands herre.
Han gor mæ den jæn been i æ grav.
Der er aller så hoer en krig, at der et æ nuer der
gor fri.
Ham er der bi (bier) i æ hue åe.
Hvis en mand vil fralægge sig alt ansvar siger
man:
Han ska nok fo skavve(Skubbet) æ grim a sæ.
Den der ager mæ stud kommer osse mæj.
Den der smør godt kør godt.
Den der kommer føst te møl, for føst molt.
Det er tille nok å hat (lette på hatten) når en
sikker æ mand.
Der flyver ingen hatt i stel Vejle.
Fælles skåe(skade) er fælles trøst.
Albostød (albuestød) å kjærrestnød, det er nøj
hor nøj.
Den der tår æ bår (barnet) ve æ hånd, tår æ muer
hjat (hjertet).
Det er slem, når der gor ild i gammel huus.
Gammel å gal, det for aller end.
Jen væl ha æ muer å jen væl hå æ datter
(datteren)
Mæ undt (ondt) ska unt fordryvves.
Når skidt kommer te ær, så ved e et hur det væl
vær.
Han hår gjov i æ nald (nælderne).
Han ska nok rend sæ en stavver i æ lyv.
En rø æbel ka osse vær vormstækken.
Hvis en gir Fannen en bettefinger, så tår han æ
hele hånd.
Prokuratorblæk er dyr.
Jen skabe fuer (et skabet får) ka fordærre en hel
flok.
Utak er verdens løn.
A manne tak død æ smeds kat.
Den jen si døe er denajn si brøe.
Der er ræe fur den pøls, der æ for lång.
Når en snakker om æ suel, så skjenner en.
Ingen hår fred længer in si nabo væl.
Jen fjedder ka blyv te 5 høns.
En ska ét kyvl mæ sten, når en bovr i en glashus.
Kråg søger måg (krage søger mage).
Det gor som det ka, men et som det ska.
Plejjer er døe, men hans søn Knud ka gjør e ud.
Hva æ hjat (hjertet) er fuld åe, renner æ mund
øvver mæj.
Alle vej før te Rom.
Lieg (lige) fur lieg, når venskab ska holdes.
En sløv savs (saks) gjør en skjævmundet

skrædder.
 Den der hår æ gris forlanger æ pris.
 Han hår manne jar (jern) i æ ild.
 En ska smee destån æ jern er varm.
 For lidt å for myj fordærrer alt.
 Han er 7 sind øvver en dartrikn (dørtrin).
 Han er som en hverrelpo en dar.
 Frem å tebåg er lilånt.
 Det ka sik svåt (se sort ud) å blyv godt.
 Guld ka osse købes fur dyr.
 Blind høn finner osse en kuer.
 Brav mand hjælper sæ seel.
 I mørk er alle kat groe.
 Hver fovl sjønger mæ si neb.
 Den der gir te han teger, (tigger) ska en slå te han ligger
 Tvornvarm (tordenvarme) å kvindharm å fuerforskrækkels (fåreforskrækkelse) enner gjar mæ en tor vand.
 Når æ kat er ud, spæller æ mus o æ bovr.
 Det er som en drob i æ hav.
 Jen fovl i æ hånd er bejjer ind 10 o æ tåg
 En væd hva en hår, men en væd et hva en foer.
 Han deler suel å vind lieg.
 Han lægger et æ finger imel.
 Det er li gal om han tår æ kjæp op, heller han lær en leeg.
 Om en dygtig kone siger man:
 Hun væd hva hun gor ætter (går efter).
 Hun ka vis i 2 stovver(stuer).
 En ka et både blæs å ha mel i æ mund.
 Ny limer fejer bejst.
 Fremmed mad småger bejst.
 En gue villi trækker en stuer las (stort læs).
 En ska lær sålæng en løvver (lever).
 En kat med handsker fanger ingen mus.
 Man tog varsler af vejret.
 Når Gos (gås) gor i hav å grævling i grav kommer æ vinter ét i skridt men i trav.
 Når æ hemmel den ligner en hjel-mav, sa væl e ræen inden 3 dav.
 Når æ hemmel den arker fræ sønder te nar, så ska en tå æ kuer, når det er tar.
 Når æ himmel den arker fræ sønder te nar, så ska en tå æ kuer, når en lyster.
 Mandasvejle te mejda er ugens vejle te frejda, men tirsda ka betyde. Hvis det ræner ægidiusdåe (første september) så ska en steel æ kuer hjem, men er ægidius tar, ka en so rug i æ kjar.
 Det væl ræen når æ kat eder græs.
 Nar tobisten brommer å viben hun slår bovt (bugt) da sor do byg å havr i di tovt (toft).

Bliver det varmt grødevejr når kornet er sået og det skyder op uden at få et godt rodnet lød det:
 Det er skidt, når æ kuer renner op i æ seemand's (sædemandens) røv.
 Når æ suel gor neer i en sæk, så står en op i en bæk.
 En ska et sav den gren øvver, som en sier po.
 En ska et sæl æ skind far æ bjørn er skådt.
 Han sætter ét hans lys unner en skip (skæppe).
 Det der gor fræ æ nees å i æ mund gor et tespild.
 Koen siger:
 Gi mæ tidsler i mi hør, så gir æ dæ smør po di brøe.
 Der er altier nok te å skub te en las (læs) der hæller.
 Høg øvver høg, men ingen øvver Måten (Morten).
 En ska kravl, far end en ka goe.
 Det er et guld al det der glemmerre.
 Det står sæ te en ti.
 En ska sæt stævn ætter evn.
 En gue sølle jen er en skidt sølle jen.
 Nød bryder alle love.
 Kommer ti kommer råde.
 Ætter ræen kommer suel.
 Lidt hår osse ret.
 Æ kåg (kagen) blyvver gjar æ kuen lig.
 Han sier (sidder) som en lus imel 2 negl.
 A en hel las gjæv piger blyvver der en bor fuld (børfuld) gjæv kvonner(koner).
 Do kommer dæ, som mule brøe (muggent brød) i varm.
 Der hår vi li æ lu te æ dreng.
 Det er fræ æ åsk å i æ ild.
 En ska hør my, far æ ører faller åe.
 Det føest en blyvver blind po, det er æ øvn.
 Man siger så tit:
 Så vender vi madam Svendsen. Det var Frits Jørgensen der lavede tegningen af den lille knægt, der dansede med den tykke matrone Madam Svendsen, som han jo umuligt kunne dreje og derfor sagde: ”Så vender vi, Madam Svendsen”. Så det var jo ikke Madam Svendsen der blev vendt.
 En ka my, når en skal (En kan meget, når man skal).
 En gue samvittighed er den bejst huepud (hovedpude).

Kilde: Sydthy Årbog 1999, side 55-58.